

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawrence Ave.
Telephone Rockwell 4904

Chicago, Ill., sobota, 21. marca (March 21), 1931. Subscription \$4.00 Yearly
STEV.—NUMBER 68
Published on second-class matter January 23, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

PORNI JETNIKI PRIDEJO PRED SODIŠČE

Priljubljeni kaznjencev suspendirani. Preiskava celic odbrala nože, pile in žage. Eden ranjenec umrl.

Juliet, Ill. — Vodstvo obeh državnih kaznilnic v Jolietu suspendiralo vse privilegije jetnikov radi upora in izgrediv. Več ne smejo obredovati akuraj v jedilnici; hrano dobi vsak svoji celici. Radio je odrezan, makli teater je zaprt, pošta je zavrnjena, obiskovalci jih ne smejo videti, na izprehode ne smejo iti in vse delo je prenehalo.

Trideset jetnikov je obtoženih za upor v novi kaznilnici v Stateville in čaka jih naknadna kazen, odslužijo sedanjo. Škoda vseh celic se zdi ceniti na milijon dolarjev. Vse delavnice z opremo so uničene. Jetniki so razbiti, opejajo se in pogajajo, ker ni volje vode v jetnišnici. Ves dan strekajo se kadilo iz za visokosten obidaja.

Vojaške čete, ki še vedno strahujejo jetnišnico, so v četrtki izdale preiskavo celic in jetnikov našli so večje število nožev, in malih žag za rezanje železa. Tako stroge preiskave še ni bilo v kaznilnici.

Škoda, ki jo vodi prelovo v imenu legislature, je na milijone. Član tega odbora, poslanec Samuel L. Igoe iz Chicaga, ki je bil pregledal novo kaznilnico pred dan po upor in požaru, je dejal, da so razmere tamkaj nevarne in slabe.

En od ranjenih jetnikov, ki je bil obtožen med izgrediv, je umrl. Z njim so umrli tudi pet drugih jetnikov, ki so umrli zaradi nezgod, ki so jih povzročili v teku enega meseca.

Ekonom pohaja hajke o visokih mezdah

Pravi, da so delavci pred tridesetimi leti prejeli večji delež od produkcije kot sedaj.

New York. — (FP) — V navedeni izdaji revije "Industry and Finance" Marc P. Dowell, znan ekonom, navaja uradno statistiko, ki dokazuje, da so delavci leta 1899 prejeli večji odstotek vrednosti od blaga, ki so ga producirali, kot leta 1929, katerega se označuje za višek ameriške prosperitete.

Dowell izjavlja, da so bili delavci na temelju produkcije v letu 1899 priključeni na mezdah za dve milijardi dolarjev l. 1929, kajti mezde so bile relativno s produkcijo za 14,2% nižje v tem letu prosperitete v primeru z l. 1899.

"Ameriški industriji se prav radi ponašajo, da plačujejo visoke mezde," pravi Dowell, "toda statistika z ozirom na produkcijo govori povsem drugo povest. Dejstvo je, da je ameriški delavec prejel nižji delež od produkcije, ko je bila takozvana prosperiteta na vrhuncu, kot pred leti, ko ni bila proizvodnja masinerija tako izpopolnjena kot danes."

Demonstracije brezposelnih v New Yorku

Privedle jih bodo delavske unije in socialistična stranka.

New York. — (FP) — Policija je izdala dovoljenje za javni shod in demonstracije, ki se pričakuje ob 1. popoldne 21. marca na Union Square in jih bo vodila Konferenca za brezposelne.

Konferenca tvori različne delavske unije, podporne organizacije in socialistična stranka. Kot govorniki bodo nastopili Norman Thomas, Stephen Wise, Morris Hillquit, Haywood Brown, John Hayes Holmes, Julius Hochman, Jacob Panken, B. C. Vlodeck, McAlister Coleman, Darwin J. Meserole, Abraham Miller in A. I. Shipiloff. Shodu bo predsedoval Algernon Lee.

Konferenca je tudi predložila mestnemu svetu zahtevo, naj sproti pripravi vsoto petindvajset milijonov za podpiranje brezposelnih. Shod in demonstracije so v glavnem sklicane, da se podpre to zahtevo, kakor tudi da državna legislatura sprejme načrt za varovanje proti brezposelnosti in ustanovitve posebnega sklada, v katerega naj prispevajo delodajalci in država.

Ugrabljen organizatorja najdena

Kansas City, Kans. — C. J. Coder in Lewis Hurst, organizatorja levičarske unije, ki sta bila nedavno ugrabljena v Dallasu, Tex., sta dospela v to mesto. Drhal ju je odvedla v avtomobilu iz mesta in na nekem samotnem kraju pretepla do nezavesti. V takem stanju ju je našel neki zamorski farmar ter ju odvedel v svojo hišo in poklical zdravnika, da jima je obvezal rane. V hiši sta ostala šest dni, nakar sta bila ponoči tajno odpeljana v Kansas City, da se tako izogneta maščevanju drhali.

Nasilje je vzbudilo veliko nejevolje med ljudmi in Unija je ameriške civilne svobodašine je razpisala nagrado \$500 za prijete in aretacijo članov drhali.

Demonstracije in konflikt s policijo v Tokiju

Tokio, 20. marca. — Opozicijska stranka je včeraj organizirala velike demonstracije pred zbornico proti sedanji japonski vladi. Prišlo je do spopada s policijo in 11 demonstrantov ter več policajev je bilo ranjenih. Policija je aretirala 140 demonstrantov. Voditelji demonstracij zahtevajo, da se parlament razpusti in razpišejo nove volitve.

KONFERENCA ZANEMARILA VAŽEN PROBLEM

Potrebno je amandiranje zvezne ustave, da se odpravijo privilegiji privatnega kapitala.

Washington, D. C. — (FP) — Konferenca progresivcev je porabila veliko časa z razpravami, tikajočimi se prihodnjih predsedniških volitev in kandidatov, toda posvetila ni veliko pozornosti odkritju ekonomov, ki so se udeležili konference. To odkritje je bilo, da lastniki ameriških industrij nimajo namena izboljšati delavskega položaja potom stabiliziranja industrij in krajskega delovnika, da se tako da priliko do dela večjemu številu delavcev, ali zvišanju mezd, da se dvigne nakupovalna moč ameriškega ljudstva. Da se to doseže, je potrebno amandiranje federalne ustave.

Dokler se to ne zgodi, ne more biti upanja za ponovno uposlitev milijonov brezposelnih delavcev. Zvezna ustava daje pravico privatnemu kapitalu, da lahko izkorišča delavce kot se njemu poljubi, ker lahko diktira pogoje uposlitve in odslavitve delavcev.

Kar se sedaj potrebuje, je odprava te zapreke potom amandiranja ustave in restavriranje pravice, da bodo imeli vsi ljudje, ki žele in so sposobni za delo, priliko do zaslužka in življenskega obstanka. Tak amandment bi odpravil privilegije, ki jih sedaj uživa privatni kapital. Delodajalcu bi se morala odvzeti pravica odlašanja zahtev za skrajšanje delovnih ur, kadar je treba poiskati delo za brezposelne delavce in delavke. Kongresu bi se moralo dovoliti, da on diktira mezdni standard in druge pogoje. Z drugimi besedami to pomeni, da bi se morala uvesti socialna kontrola nad privatnim kapitalom, da se vsakemu delavcu zagotovi življenski obstanek in delež pri konzumiranju produktov svojega dela in narodnega bogastva.

Ta načrt je seveda revolucionaren, ker odpravlja privilegije privatnega kapitala ter pomeni konec plutokracije in začetek socialne odgovornosti za splošno blagostanje ljudstev. Toda vse to je potrebno, kajti znanstvena veda, aplicirana v raznih fazah produkcije, je postala destruktivna in nevarna veliki večini naroda, zato se je ne bi smelo tolerirati, kadar se izrablja kot orožje v rokah privilegirancev.

To pa se ne bo še tako kmalu uresničilo, kajti razvoj počasi napreduje. Vzelo bo še precej časa, predno bo prišla sprememba, ali prišla bo gotovo.

Konvencija kanadskega delavskega kongresa

Ottawa, Kanada. — Prvič v zgodovini se bosta vršili konvenciji dveh mogočnih delavskih organizacij v istem mestu in skoro ob istem času. Kanadski delavski strokovni kongres bo otvoril svojo konvencijo v Vancouverju 21. septembra, Ameriški delavska federacija pa 5. oktobra. Zborovanja so bila tako aranžirana, da se bodo delegatje organizacij lahko udeležili obeh konvencij in se tako izognili stroškom dvakratnega potovanja po železnih cestah.

Izkoriščanje zamorskih delavcev

Chicago. — Wilson & Bennett Manufacturing Co., ki ima svojo tovarno na južni strani mesta, pišeje zamorskim delavcem 18 centov na uro. Delavke so prej prejemale 20 centov na uro, toda radi velikega števila brezposelnih, ki so dnevno oblegali tovarno, je kompanija izrabila priliko za mezdo redukcijo.

Rudarski pakt pomeni novo vojno

Rudarji revoltirajo proti paktu in nočejo plačevati prispevkov. Zahteve, da se skliče konvencija, postajajo glasnejše.

Springfield, Ill. — (FP) — Poročila iz rudarskih distriktov v Illinoisu, Indiana in West Virginiji, naznanjajo, da bo "mirovni pakt," ki je bil sklenjen med Walker-Fishwickovo grupo in Lewisom, povzročil novo vojno med rudarji, ki prav lahko dovede do uničenja rudarske unije.

Te dni se je vršilo zborovanje v Stauntonu, katerega se je udeležilo več sto rudarjev in na katerem sta govorila Howat, predsednik "reorganizirane" unije, in Germer, podpredsednik. Podani so bili argumenti za in proti paktu, kakor so rudarji odglasovali za sklicanje konvencije, kot so jim svetovali Oscar Ameringer, Howat in Konferenca za progresivno delavsko akcijo, Germer je dejal rudarjem, da se ne strinja s kompromisom, ki je bil napravljen z Lewisovo unijo, a je takoj pristavil, da ni bilo nobenega drugega izhoda, ako se upošteva desperatne razmere v illinojski premogovni industriji.

Rudarska unija v Springfieldu je tudi odglasovala za konvencijo, ki je Howat podal svoje argumente.

Howat je dejal, da se rudarji pripravljajo na revolto proti "mirovnemu paktu." Dvajset tisoč rudarjev je prenehalo s plačevanjem prispevkov. Pravijo, da ne bodo izročili niti centa distriktnim ali mednarodnim uradnikom rudarske unije, dokler se jim ne dovolj pravica, da sami z glasovanjem odločijo glede pridruženja k eni ali drugi uniji.

Howat pravi, da kompromis pomeni izdajstvo rudarjev in priporoča zgraditev nove unije, ki ne bo klonila pred operatorji.

Dne 18. marca se je vršila konferenca westvirginjskih rudarjev v Charlestonu. Rudarji so odobrili Howatovo stališče revolte proti kompromisu.

Konferenca za progresivno delavsko akcijo je obljubila Howatu in drugim vsa pomoč v boju za razveljavitev pakta. A. J. Muste, predsednik Konference, se sedaj mudi v Illinoisu, Tom Tippet se pa nahaja med rudarji v West Virginiji.

Medicinska klinika išče novega glavočeha

Prvi slučaj je bil flaska. Ni bil pravi glavočeh in mož je nastojal vsake plače dva meseca.

Chicago. — Medicinska klinika illinojske javne univerze, 1819 Polk st., je te dni odločila Theodora Roberta, ki je od srede zadnjega januarja igral vlogo morskega prašička v bolnici omenjene klinike kot lastnik najhujšega glavočeha v državi Illinois. Za to vlogo je dobival \$50 mesečno in brezplačno hrano in stanovanje. Zdej si mora iskati drugo službo. Izkazalo se je, da je mož potegnil zdravnik ali pa so se zdravniki prevarili. O krivdi ni zdaj govora, glavno je to, da Roberta ni imel pravega glavočeha, kakršnega je klinika zahtevala.

V januarju je vodstvo klinike naznanilo, da išče osebo, ki trpi na migrani. To je kronični glavočeh posebnih vrst, katerega bi fakulteta rada proučila. Oglašilo se je 750 moških in žensk. Vsi so dokazovali, da imajo "najhujši glavočeh", ki si ga more kdo misliti. Izbran je bil Roberts kot "prvak glavočehov". Dva meseca je ležal in posedal v bolnišnici, dobro jedel in spal in pustil, da so ga opazovali in mu dali različne raznovrstne medicine. Zdej pa ta smola! Dognali so, da ni migma migrene. On sam je bil toliko pošten, da je povedal, da ga nič več ne boli glava. Ozdrave! je!

Zdej bodo iskali novega "morskega prašička", ampak topot bodo zdravniki v kliniki bolj previdni.

Trije italijanski letaki padli v morje

Rim, 20. marca. — Trije italijanski vojaški letaki so včeraj padli z letalom vred v morje in utonili. Med mrtvimi je tudi Umberto Maddalena, ki je pred par leti organiziral pomožno ekspedicijo za arktik, ki je general Nobile s svojim zrakoplovom ostal na ledenem severu.

Spominlad pride danes

Danes zjutraj je prišla spominlad ne glede na lepo ali grdo vreme. Če bi bila prišla zadnji mesec, bi se ji bolj pristojalo, kot pa danes, ko se leže kupi snega po centralnem zapadu. Kljub temu je prišla v — koledarju in oficijelne zime je konec. Dan in noč sta enako dolga.

NOVA AFERA V INDIJI RAZBURJA NACIONALISTE

Angleži nameravajo obseliti tri indijske rebele in Gandi protestira.

New Delhi, Indija, 20. marca. — Indijski nacionalisti z Gandijem na čelu vehementno protestirajo proti odloku viceroja Irwina, ki je odklonil pomiloščenje treh Indijcev, kateri so bili obsojeni na smrt radi uboja poljskega častnika v Lahoru. Trojica ima biti obojena prihodnji teden.

Voditelji nacionalističnega kongresa so predložili viceroju petico za pomiloščenje, apelirajo, naj se vlada ozira na sklenjeno premirje in sprejeda smrtno kazen, ki lahko razburi ljudstvo in pokvari razpoloženje za mir. Danes pa je prišla vest, da je Irwin odklonil prošnjo.

To je zelo razburilo Gandija in nacionaliste, ki zdaj groze, da premirje pade v vodo, če bodo Angleži nadaljevali nasilno politiko maščevanja. Včeraj so bile angleške čete v spopadu s hribovcem na severozapadni meji Indije in v boju je bil eden angleški vojak ubit in trije indijski vojaki so bili ranjeni. Stirje hribovci so bili ubiti.

Medicinska klinika išče novega glavočeha

Prvi slučaj je bil flaska. Ni bil pravi glavočeh in mož je nastojal vsake plače dva meseca.

Chicago. — Medicinska klinika illinojske javne univerze, 1819 Polk st., je te dni odločila Theodora Roberta, ki je od srede zadnjega januarja igral vlogo morskega prašička v bolnici omenjene klinike kot lastnik najhujšega glavočeha v državi Illinois. Za to vlogo je dobival \$50 mesečno in brezplačno hrano in stanovanje. Zdej si mora iskati drugo službo. Izkazalo se je, da je mož potegnil zdravnik ali pa so se zdravniki prevarili. O krivdi ni zdaj govora, glavno je to, da Roberta ni imel pravega glavočeha, kakršnega je klinika zahtevala.

V januarju je vodstvo klinike naznanilo, da išče osebo, ki trpi na migrani. To je kronični glavočeh posebnih vrst, katerega bi fakulteta rada proučila. Oglašilo se je 750 moških in žensk. Vsi so dokazovali, da imajo "najhujši glavočeh", ki si ga more kdo misliti. Izbran je bil Roberts kot "prvak glavočehov". Dva meseca je ležal in posedal v bolnišnici, dobro jedel in spal in pustil, da so ga opazovali in mu dali različne raznovrstne medicine. Zdej pa ta smola! Dognali so, da ni migma migrene. On sam je bil toliko pošten, da je povedal, da ga nič več ne boli glava. Ozdrave! je!

Zdej bodo iskali novega "morskega prašička", ampak topot bodo zdravniki v kliniki bolj previdni.

Rudarska situacija v Illinoisu

Chicago. — Poročilo državnega delavskega departamenta govori, da je v mesecu februarju obratovalo samo 151 premogovnikov in samo 12 dni v mesecu. To je velik padec v primeru s prejšnjim mesecem, ko je obratovalo 161 premogovnikov 15 dni v mesecu.

V februarju je bilo v premogovni industriji v Illinoisu upošlenih 43.474 rudarjev, več kot tri tisoč manj kot v januarju.

Zenska porota oprostila Murrayja

Chicago. — Mrliškoogledna porota, sestavljena iz samih žensk, je v četrtki oprostila Fr. J. Murrayja, ki je bil aretiran radi misterioznega umora miss Norme Newby v gozdni prezervi v začetku tega meseca. Izrek porote je bil, da morilci niso znani.

Vprašanje neodvisnosti Filipinov

Zagovorniki neodvisnosti so prepričani, da bo novi kongres naklonjen zahtevam, da dobi otok samovlado.

Washington, D. C. — (FP) — Revija "Philippine Republic," ki izhaja v Washingtonu in je glasilo gibanja za neodvisnost Filipinov, napoveduje, da se bo novi kongres izrekel, da dobe Filipinci svojo vlado, predno potече njegova doba l. 1933.

Revija basira svojo napoved na povečanem številu demokratov in prijateljevko stališče organiziranega delavstva in farmerjev, ki ga zavzemajo glede tega vprašanja in na zahtevah ameriških sladkornih magnatov, ki žele, da so skladni izdelki iz Filipinov vključijo iz proste konkucije na ameriškem trgu. Izgredi in boj kot proti filipinskim delavcem v državah California, Oregon in Washington so prišli kongresnike in senatorje iz teh držav, da so se postavili na stran onih, ki zahtevajo, da se da Filipincem neodvisnost. Glavni motiv v tem slučaju je želja, da se ustavi imigracija iz Filipinov v Združene države.

Od 435 članov spodnje zbornice kongresa je 214 demokratov. Zadnji dve demokrati konvenciji sta se izrekli v prilog neodvisnosti Filipinov. Demokrati v kongresu bodo nedvomno glasovali za neodvisnost in tem se bo pridružil najmanj sto republikancev.

Novi samostojni imel večino zagovornikov filipinske neodvisnosti in tako bo kongres v slučaju veta prav lahko nadglasoval predsednika. V krogu, ki propagirajo neodvisnost otoka, so trdno prepričani, da bodo Filipinci imeli samovlado, predno potече službena doba prihodnjega kongresa.

Vodja kleparke unije ustreljen

Chicago. — William J. Rooney, Irec po narodnosti in katoličan po veri, ki je bil 16 let upravitelj in absolutni diktator unije kleparjev v Chicagu, je bil zadnji četrtki ustreljen na cesti nedaleč od svoje stanovanjske hiše, 1517 N. Austin blvd. Pred njegovo hišo se je ustavil avto in dva moška sta poklicala Rooneyja. Ko je ta korakal proti avtu, je iz avta počila avtomatična puška in Rooney je obležal na trotoarju. Živel je še toliko časa, da so ga odpeljali v bolnišnico in da ga je obiskal katoliški duhovnik. Morilec v avtu sta pobegnila. Policija sumi, da ga je ubila nasprotna ganga raketirjev, kateri ni hotel prispevati denarja za obrambo, ko so bili pred sodiščem. Bil je tudi v političnem prepiru s svojim svakom Jerry Horanom, ki agitira za Thompsons, on (Rooney) je pa agitiral za Cermaka v sedanjih županski volilni kampanji. Rooney je bil znan kot raketir in pobojsnik, ki je imel še opraviti s sodišči. V uniji kleparjev je gospodaril s železno pestjo.

Vlada bo zgradila hišo za delavce

Washington, D. C. — Vlade dejavju, da je predsednik Hoover nasprotnik "državnega socializma," bo zvezni biro za reklamacije potrošil dva milijona dolarjev za konstrukcijo sanitarnih in udobnih stanovanj za dvatisoč delavcev, ki bodo uposleni pri gradnji Boulder jezova ob reki Colorado. Ker je klima v dolini, kjer bo stal jez, radi vročega solnega poletja ne zdrava, bodo delavska stanovanja zgrajena na hribu, ki je pet milj oddaljen od reke.

Maksimiljanova slika ukradena v mehiški cerkvi

Mexico City, 20. marca. — V noči od zadnjega ponedeljka na torek so neznan tatovi vlomili v cerkev v Queretaru in odnesli dragoceno sliko, katero je podaril cerkvi cesar Maksimilijan pred 70 leti. Za to sliko so kupci enkrat ponudili \$50.000 in ponudba je bila odklonjena.

UNIJE ZAHTEVajo OPROSTITEV MOONEYJA

Delavci širom Amerike pošiljajo apele guvernerju, naj izpusti žrtve omreženja iz zaporov.

San Francisco, Cal. — (FP) — Resolucije in apeli, zahtevajo takojšnjo oprostitve Mooneyja iz zaporov, prihajajo dnevno v guvernerjev urad od raznih delavskih unij in organizacij.

Ko je reakcionarna večina državne vrhovnega sodišča izrekla neugoden odlok glede Warren K. Billingsove peticije za pomiloščenje, je obenam omenila kampanjo za oprostitve za navadno propagando in izrazilo upanje, da bo kmalu prenehala.

Toda sodniki, ki so mislili, da bo agitacija prenehala, so se motili, kajti sodniški odlok je do bil odmev med delavstvom povsem svetlu in zahteve za oprostitve žrtve omreženja postajajo glasnejše.

C. C. Young, bivši guverner države Californije, je radi političnih ambicij oviral akcijo za oprostitve Mooneyja in Billingsa, ali valic temu je bil poražen pri volitvah, na njegovo mesto pa je bil izvoljen James Rolph, ki je bil dvajset let župan v San Franciscu. Rolph dosedaj še ni izrekel svojega mnenja glede tega slučaju, toda v kratkem ga bo obiskala grupa prominentnih državljanov in predložila peticijo, naj uvede zaščitanje glede Mooneyjevega apela za oprostitve brez pridržkov.

Resolucije, ki prihajajo v guvernerjev urad, postavljajo Rolpha, naj sbrise sramotno pogo, ki se drži države, ker dopušča, da delavska organizatorja trpita v ječi že dolgo vrsto let radi sločina, ki ga nista nikdar izvršila. Kljub sovrašnemu odloku californijskega vrhovnega sodišča, delavstvo v vseh deželah sveta ve, da sta bila poslana v zapor na podlagi krivega pričevanja in da je pri obsodbi imela glavno besedo maščevalnost in ne pravičnost. Mooney in Billings sta bila obojena na pritisk delavstvu sovrašnih korporacij, ki so se hotele iznebiti aktivnih delavskih organizatorjev, da bodo potem laglje ubile delavske unije.

Znana stvar je, da uprava jetnišnice v San Quentinu bolj strogo postopa s Mooneyjem, odkar je vrhovno sodišče izreкло svoj odlok. Odvzete so mu bile razne ugodnosti in izpostavljen je hujšemu šikaniranju kot prvi zločinci.

Vlada bo zgradila hišo za delavce

Washington, D. C. — Vlade dejavju, da je predsednik Hoover nasprotnik "državnega socializma," bo zvezni biro za reklamacije potrošil dva milijona dolarjev za konstrukcijo sanitarnih in udobnih stanovanj za dvatisoč delavcev, ki bodo uposleni pri gradnji Boulder jezova ob reki Colorado. Ker je klima v dolini, kjer bo stal jez, radi vročega solnega poletja ne zdrava, bodo delavska stanovanja zgrajena na hribu, ki je pet milj oddaljen od reke.

Maksimiljanova slika ukradena v mehiški cerkvi

Mexico City, 20. marca. — V noči od zadnjega ponedeljka na torek so neznan tatovi vlomili v cerkev v Queretaru in odnesli dragoceno sliko, katero je podaril cerkvi cesar Maksimilijan pred 70 leti. Za to sliko so kupci enkrat ponudili \$50.000 in ponudba je bila odklonjena.

Tornado v Oklahomi; trije mrtvi

Clinton, Okla. — Trije so bili mrtvi in 20 ranjenih v četrtki, ko je tu divjal vrtinec in porušil okrog 15 hiš.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZBORNICE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročniki: za tiskovno delo (vključno s poštnimi stroški) v letu \$5.00 na leto, \$1.50 na pol leta; za tiskovno delo v tujini \$10.00 na leto, \$5.00 na pol leta; za tiskovno delo \$3.00.

Subscriptions rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Czecho \$1.50 per year, foreign countries \$10.00 per year.

Črna slovenska in angleška - shranjena in se vračajo.

Advertising rates on agreement - Manuscripts will not be returned.

Number 39, 1st Ave. St. Louis, Mo.

PROSVETA

2557-58 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FRENCH PRESS

Delovni v obliki, na primer (Feb. 21, 1931), poleg vsakega člena so nastali pomeni, da vam je v tem delovnem pomenju koristno. Posreduje in prevzema, da se vam želi zaupati.

Objubljena dežela Arkansas

Neki farmer v Arkansasu je poslal dopis "The Milwaukee Leaderju", v katerem poroča o metodah Hooverjeve "prostovoljne pomožne akcije" med stradajočimi arkansaskimi farmerji.

Kot je znano, je lanska suša silno udarila farmerje v Arkansasu. Vsa letina se jim je posušila, živino so morali prodati ali pobiti, dela in zaslužka ne morejo dobiti nikjer in danes trpe glad. Vsi poskušajo za direktno denarno pomoč od vlade so se izjalovili. Kongres jim je dovolil posojilo, toda posojilo dobe le ni, ki imajo kaj zastaviti; revni farmerji, katerih je največ, zastoj čakajo na posojilo od vlade. Predsednik Hoover je prepričan vsako federalno pomoč, češ, da je dovolj, če pomagata Rdeči križ in privatna dobrodelnost, ki je prostovoljna in radi tega "prijetna in sladka". Vladna pomoč bi izpodkopala demokracijo, iniciativo in individualizem ameriškega ljudstva!

Zdaj pa čitajte, kako deluje v Arkansasu prostovoljna in sladka privatna dobrodelnost pod vodstvom Rdečega križa:

Zastopniki Rdečega križa so organizirali trgovce, bankirje, politične voditelje in bogate plantažnike za pomožno akcijo. Prizadeti farmerji nimajo besede pri tej akciji. Nato so povabili farmerje, naj se zglasijo, kdor potrebuje pomoči. Priglasence so potem poslali na delo kopat jarke, na ceste in celo čistit privatne plantaže, plača pa je bila dolar na dan! In samo dva dni dela v tednu za vsakega prosilca! Nekateri farmerji so morali hoditi pet milj daleč na delo za dolar na dan!

Ko sta Rdeči križ in prostovoljna akcija na ta način preskrbela kontraktorje in plantažnike s ceninimi delavci, so privatni podjetniki takoj začeli snižavati mezde. Ako farmerji lahko delajo za dolar dnevno, zakaj ne bi se delavci? Res so snižali mezde v splošnem, v mnogih slučajih za polovico.

Tako je Hooverjeva "prostovoljna in sladka privatna pomožna akcija" osrečila istradane farmerje in industrijske delavce v Arkansasu. Iniciativa in individualizem sta zdaj rešena!

Šestdesetletnica pariške komune

Ta mesec poteka šestdeset let, kar so delavci v Parizu proklamirali komuno ob koncu francosko-nemške vojne in osvobodili vlado v mestu. Med takratnimi pariškimi komunisti in današnjimi, ki imajo svoj center v Rusiji, ni nič skupnega razen imena. Moderno delavsko gibanje je bilo takrat še v povojih, program ni bil jasen in organizacija je bila slaba. Marks še ni bil znan, dasi je nekaj let prej izdal prvo knjigo svojega "Kapitala".

Francoski delavci so zajemali svoje ideje iz francoske revolucije, ki še ni bila pozabljena, in oklepali so se naukov Blanca, Babeufa, Proudhona in drugih, ki so bili prej socialni idealisti kot znanstveni socialisti. Na drugi strani so bile kaotične razmere v deželi. Francija je bila v tej vojni poražena, monarhija je padla in cesar Napoleon III. je bil na bojišču ujet in odpeljan v Nemčijo, kjer je od jeze in strahote umrl. Francosko ljudstvo je bilo v splošnem poparjeno in pripravljeno znesti se nad pristajali vlade.

Vse to je pomakalo k zmagi delavstva v Parizu. Ko so komunisti vzeli vlado Pariza v svoje roke in razpisali volitve, so imeli veliko večino na svoji strani. Dva meseca je živela komuna. V tem času so komunisti naredili veliko dobrega za pariške delavce, niso pa bili tudi brez napak. Agitatorji in idealisti niso imeli sposobnosti za upravne posele in praktične reforme. Kljub temu je bil prvi poskus delavske vlade dober.

Komuna je padla pod težo brutalne sile novega francoskega režima. Komunisti so morali vzeti orožje v roke in junaka so branili svoje postojanke. Bila je kruta in krvava borba na noč in krogi za vsako ulico, vsak trg in palačo. Zgodovina delavskega razreda ne bo nikdar pozabila onih strašnih dni, ko so povdijane čete Versajcev streljale delavce, postavljene v celih vrstah ob zid, ko so bili premagani na barikadah. Na tisoče je bilo pobitih; drugi tisoči so kasneje umrli v ječah in izgnanstvu v Novi Kaledoniji.

Pariški komunisti so padli kot mučeniki za svobodo delavstva po vsem svetu. Naj živi spomin nanje!

Glaslovi iz naselbin

Zanimiva besedila iz različnih krajev

Trunkovina
Farrell Sharon, Pa. — Briteh gospod Trunk iz Colorada se pritožuje. Pravi, da prijateljstvo do duhovščine v Prosveti bi se komu zdela malo sumljiva roba. Naj se mu, če se mu. Drugi bo morda našel roba v Prosveti vrlo dobro. Se celo sam pravi, da bi bili duhovniki lahko splošno spoštovani. Argotnohamol, to bi bila roba, ko bi rdečkarji na ulici duhovnikom iz samega spoštovanja poljubljali roko. Argotnohamol, vrlo dobro!

Nadalje javka Trunk na pisanem polju tudi tole: "Tonetu Podgoričanu se je pridružil tudi Antan Garden in John iz Kanade in še veliko drugih neke bolj nižje vrste bivših pastirjev." Halt, gospodine, bolje je biti pastir kakor pa živeti na račun siromašnih delavcev. Ali ni tako, argotnohamol?

Nekaj vprašanj za brihtnega gospoda Trunka: Kako to, da je mogoče akciji ključavnico luknjo vedno vse pregledati, kar duhoven dela v sobi? Kako to, da se bolnikom ležecim v postelji prav nič ne pozna, da so bolni? Kako to, da so osebe, ki so bile ustreljene v roko vedno obvezane na glavi? Kako to, da so vse kmečke devovjke nedolžne? Kako to, da so ljudje, ki so pndli v vodo, že v par minutah zopet suhi kot poper? Kako to, da se na koncu vedno pojavi rešilni angel, ki prepriči nesroče? Kako to, da je mogoče streljati iz puške ne da bi jo baal? Odgovorite, gospodine Trunk, argotnohamol!

Odkar se je Trunk postavil za cenzorja slovenskega naprednega časopisa v Ameriki, menda ničesar drugega več ne čita kot napredne liste. Zameriti mu tega ni, ker človek, ki še ni rekel sdijo svoji pameti, bo tudi v veseljem čital napredne časopise. Posebno mu gre v slast Prosveta in upam, da je tudi naročnik na list; ako še ni, naj to stori, takoj!

Ni dovolj, g. Trunk, če je general brihtna glava kot ste vi. General je lahko še s takimi števami namazan, ampak če so njegovi vojaki trapasti, mu nobena učenost ne bo pomagala do zmage. Rekrut, ki strelja svojemu lastnemu generalu v hrbet, mesto da bi sovražnika klestil, je malo prida. Vi pa drugačnih nimate. Eden ga bolj loim kot drugi. Za vas pa je dovolj, da jih označite kot rdeče in brezverske, pa mislite, da je vse v redu. Zora puca bit če dana, argotnohamol! — Jack Jert.

O John Telbanovi smrti

Gross, Kans. — Zopet artev v takozvanem Herman Kruger premožniku v Cherokee, Kansas. Plast kamenja se je utrjala nad John Telbanom ter ga tako poškovala, da je podelgel na potu v bolnišnico. Rojen je bil 19. aprila 1887 v vasi Dole pri Borovnici na Notranjskem. V Ameriko je prišel l. 1904. Zapuščča soproga, dva sina in dve hčeri, od katerih so trije dijaki na Cherokee High school.

Kdo je bil pokojni John Telban? Zaveden delavec, ki se je udeleževal v splošnem delavskem gibanju v borbi za pravice delavskega razreda ter mnogo pripomogel do splošne povzdige naših rojakov v svoji naselbini, kjer je živel preko 20 let. Bil je skrben oče, vsogil je s pomočjo soproge vzorno družino, katerega bo silno pogrešala, ker je bila vasa družina odvisna od dela njegovih rok.

Tako ga bo pogrešala tudi SNPJ kot neutrudljivega in plodovitega agitatorja. Bil je tajnik društva št. 77 SSPZ in večletni tajnik društva št. 105 SNPJ. Da ga je članstvo cenilo za njegove zasluge in zmožnosti, je dokaz, ker so ga tri skupna društva poslala kot delegata na deveto redno konvencijo SNPJ v Chicagu. Vedel je, da bodočnost naše organizacije je v mladini, zato je bil aktiven tudi tu. Pred par leti, ko se je organiziralo angleško poslušajoče društvo "Kansas Rangers" št. 695 SNPJ, je bil John najagilnejši agitator, ki je pridobil večino novopristopnih članov. Zato naj mu bo za njegove zasluge zapisano

njegovo ime z zlatimi črkami v zgodovini SNPJ.

Pogreb se je vršil ob ogromni udeležbi občinstva v soboto 14. t. m. na Cherokee Cemetery po civilnem obredu, katerega je imel v oskrbi naš pogrebni zavod People's Undertaking Co., in se zopet izkazal vreden vsega zaupanja.

John, prezgodaj si šel od nas, v najlepši moški dobi, poln življenja in upov v boljše dneve; ali usoda, ki ne pozna usmiljenja, je posegla s svojo kruto roko ter izrgala očeta iz rok svoje ljubljene družine. Nobeno oko ni ostalo suho ob pogledu na plakajočo družino, ki je zadnjikrat sria na očeta ob odprti gomili, ko je prijazno pomladansko solnce zadnjikrat božalo Johnova lica. Ali čas bo saceklil tudi te težke rane, katere je zadala kruta usoda družini Johnovi. Naše iskreno sožalje.

John Sular.

Predavanje s slikami o Dunaju

Pittsburgh, Pa. — Kdor hoče iti na Dunaj, mora pustiti trehunj zunaj, je bil pregovor pred svetovno vojno. Ko je bil Dunaj prestolnica močnega dvojne monarhije, je živel tam mnogo potentatov v bleščočih palačah. Na vrhu so se vršile razne orgije in zabave, poznali so samo uživanje življenja. Na dnu pa je kraljevala vedno revščina. Živeli so v nezdravih stanovanjih. Slovenski študentje, sinovi siromašnih staršev, so večkrat opisali stanovanjske in življenjske razmere. Eden teh (Ivan Cankar) je opisal, kako je dobil tovariša, ki je imel papir zavit namesto sendvičev. To je bil Dunaj pred vojno. Po nazorih večine bi moralo biti zdaj na Dunaju še slabše, ker nima ogromnega zaledja kot ga je imel pred vojno. Avstrijska republika šteje 7 milijonov prebivalcev, samo na Dunaju jih je akoraj dva milijona. Kako preskrbeti živeč, kako zidati zdravila in udobna stanovanja, kako odtegniti nedoraso mladino s prašnih ulic in kako jo vsgrajati, da bo zdrava in koristna sloveski družbi — o vsem tem bo kazal slike in predaval ter na vprašanja odgovarjal dr. Van Essen. On je lanske leto prepotoval Evropo ter se prepričal o napredku Dunaja, ki je pod socialistično administracijo.

Priraditev se vrši pod pokroviteljstvom Konference soc. klubov in društvev Prosvetne matice JSZ v zapadni Penni. Ne pozabite priti v Slovenski dom dne 2. aprila ob pol osmih zvečer, Vetopnina 25c. Na svidenje! Za priprav. odbor, John Ban.

Novo prijateljstvo

Milwaukee, Wis. — Kakor mnogi proletarci smo bili tudi mi primorani podati se s trebuhom v drugo državo, da si izboljšamo bedni položaj, v katerega nas je bila pahnila takozvana prosperiteta. Podali smo se iz Franklina v Kansas City, ali tam smo na slabo našli, kot bi prišli z dežja pod kap. Sila nas je gnala dalje in obrnili smo naše upanje na mesto Milwaukee, ki je na glasu, da ima najbolj demokratično upravo.

Na novo destinacijo smo dospeli plahi in nevedoč, kako bomo sprejeti in kaj doživeli. Bill pa smo močno iznenadeni, ko smo se znašli v krogu prijateljev, ki so nam privedli celo "surprise party", radi česar ne najdemo primernih besed, da bi se vsem zadostno zahvalili. Priročna hvala vsem, ki ste nam s čemurkoli postregli in razveselili in naj šivi naše prijateljstvo in pobratinstvo trajno. Bodite zagotovljeni, da smo centri naše novo prijateljstvo in vam obljubljamo, da bomo sodelovali za prosep društva inidej, ki so v dobrobit nas vseh. — Mimi, Mary, John in Julia Hista.

Jugoslovanske pesmi v Carnegie Hallu

New York. — Sloviti zbor "Schola Cantorum" bo imel prihodnjo sredo zvečer dne 25. marca svoj spomladanski koncert v Carnegie Hallu, New York. Na programu ima tudi devet jugoslovanskih skladb. Od teh je pet baritonskih solospievov, katere bo izvajal slaviti ruski basist in

član opere v Chicagu in Philadelphiji Herbert Gould. Ostale štiri skladbe bo izvajal ves zbor, ki je med najboljšimi v Ameriki, broječ 200 izvežanih glasov. Vaak imo pevec je absolviral glasbo, ker drugače sploh ne more peti v tem zboru.

Prvo akupino pesmi tvorijo slednji solospievi: "Stojano, mori, Stojano" (Konjevič); "Tako smijena čas" (Rozenberg-Ružiča); "Skripi djeram" (Konjevič); "Sunce bi sjalo" (Konjevič) in "Skoči" (Rozenberg-Ružiča). Skupni zbor bo pa izvajal v četrtem delu programa te-le: "Slepaka" (Štolcer-Slavenski); "Uspavanka" (Adamčič); "Jadovnjaka za teletom" (Jakov Gotovac); "Prigovor" (Jakov Gotovac).

V prvih dveh delih bo zbor proizvajal večkončne skladbe raznih svetovnih kompozitov. Za Jugoslovane je ta koncert pomenljiv, ker bo naša glasba prvič prišla na slovit oter in pred ameriške glasbene ocenjevalce. Upamo, da se bodo tega koncerta udeležili vsi tisti Jugoslovani, ki jim je to mogoče. Cena vstopnic je od enega dolarja (na balkonu) do treh dolarjev v "orkestru". — Poročevalec.

Vzrok bolezn

Stockett, Mont. — V delavske razmere se danes ne bom vtikal, ker so več kot pod ničlo. Vremenaki bogovi so nam prilično naklonjeni in zato je letos več brezposelnih ob tem času kot druga leta. Svarim rojake in člame jednote, da ne trokijo po nepotrebnem svoje težko prisluženecente za potovanje v te kraje. Ako se delavske razmere izboljšajo, bo že ta ali drugi poročal v Prosveti.

Prej sem omenil, da so nam vremenaki bogovi naklonjeni, sedaj pa jih moram grajati, ker se bolezn jako hitro širijo. Prehlad in influenza, to sta dva glavna izročila montanskega podneblja. Sploh ni nikdar prav za vse, če je toplo ne in če je mrzlo tudi ne, vendar večkratna izprememba vremena ni zdravju ugodna.

Čital sem v Prosveti, da bodo prohibicijski agentje "šnofali" sapo, če je osumljeni pogledal pregloboko v kozareček. To se vse lahko zgodi v kraljestvu Forda, kje drugje bo to pa bolj težko izpeljati. To bo zopet nekaj novega. — Paul Subic.

Čuječe oko kompanije

Walsenburg, Colo. — Iz tega dela Colorada se nihče ne oglasi. Vzrok bo menda Hooverjeva prosperiteta in njegova objubljena pečenka, ki jašeta na belem zimskem konjčku in trketa na delavske duri in sta posebno zaposleni pri velikih družinah.

O delu v rovinih ni vredno govoriti. Kompanije izrabljajo krizo, in pritožbe ni še veljajo. "Ako ni zate, pusti, saj nam se ne manjka ljudi, ki so pripravjeni vzeti tvoje mesto," povedo vsakemu, ako ima pogum, da se pritoži.

Kompanija si celo lasti pravico da morajo plačati očetje za premo, ki ga naberejo otroci med kamenjem, katerega pripeljejo iz rova. Tako je rojak, ki ima osem otrok, plačal dve toni premo, v enem mesecu. Ko je protestiral, so mu gospodje povedali, da ni v tem času naročil premo, od kompanije, in ako drugič dobiš fanta s premogom, mu bojo računali namesto ene dve toni na 14 dni.

Prizadetih je bilo več družin. Nekemu rudarju, katerega družina šteje 11 oseb, so utrjali pri mezdi za tri tone premo na enkrat. Pred par dnevi so pobirali premo med kamenjem trije dečki iz mesta. Ker je bilo vse prebrano, so jo mahnil v neko jamo pri zaprtem rovu. In ko je 15-letni deček odtrgal kos premo, iz plasti, se je nanj vsula plast kamenja in ga zasula. Tako je plačal mlado življenje — up staršev — za vreo premo. Bil je nastarejši in edini sin poleg peterih otrok v družini. Da je v družini prosperiteta, pokazuje to, da so za njegov pogreb pobirali prispevke.

Delavci, sotrpini! List kot je Prosveta bi moral zahajati v vsako delavsko hišo, ker odkriva "rdečega smaja". In ko spoznavamo tega smaja, vidimo v njem realiteja iz tisočih spon, v ka-

terih se nahaja tisočno ljudstvo. Ko mu pogledaš v oči in arce, našel boš v njem junaka, ki čuti s teboj in ki te bo rešil trpljenja. Kapitalizem se mrzlično pripravilja na vojno. Proti komu? Proti nam delavcem! Našel bo nas zopet nepripravljene kot nas je našla depresija. Zopet bo kri škropila zemljo, trle se bodo kosti in življenja in dolarja go-lazen se bo veselila našega trpljenja in pogina.

Marija Tomsich.

S poia

Fred par leti je na farmi na Balkanu poleg Chisholma umrl L. Pogorelec. In sedaj, dne 14. marca, je preminula njegova soproga, rojena Katarina Furjan, v starosti 47 let. Doma je bila blizu Czornolija, iz vasi Brezovec. Zapuščča osem otrok. Pokojna sta živela na Elyju kakih 20 let in na Balkanu okrog 10 let.

Pokojni L. Pogorelec je bil na Elyju tudi policaj za časa, ko je bil za župana mr. Brosich. In kot mnogo drugih je bil tudi pokojni Pogorelec radi spekulacij Ambrozicha ob par tisočakov. Radi tega se je mnogokrat britko pritožil, da je drago plačal policijsko službo na Elyju. Osameli družini moje sožalje.

Na Balkanu, kjer živi več slovenskih farmerjev, so izvolili za okrajnega blagajnika istega imena rojaka Antona Ruparja. Matija Pogorelec.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Cleveland, O., A. A. — Obrnite se na Amtorg Trading Corporation, New York City, kjer boste dobili zadevna pojasnila.

RAZNO

FRANCOSKA TEHNIKA

Med brzojavnimi vestmi smo že poročali o najnovjšem francoskem rekordu, ki sta ga doseglata letaka Bossoutrot in Roset v vztrajnostnem in distancnem potetu. Ostala sta v zraku 75 ur 28 minut in sta preletela v strnjemnem krogu 8965 km. Poprej je držala ta rekord Italija, priborila pa sta ga v njenem imenu pilota Maddalena in Ceccoli.

Da ni takšen rekord igrača, pričajo francoske priprave za doseg tega amotra. Poldrugo leto so se trudili inženirji v francoskih tvornicah najti in izdelati tip letala, ki bi potoklo vse rekorde v vztrajnosti in daljavi. Ker zavis takšen rekord od strojev, se je vršila prava tekma med najboljšimi podjetji, ki izdelujejo motorje.

V polovici lanskega leta so prišle v ožjo volitev za dobavo odgovarjajočega stroja tri francoske tvornice: Bernard, De Voisine in Bleriot. Na treh monoplih različne konstrukcije in različne nosilnosti so se začeli poskusiti, ki naj bi prinesli znago francoskemu zračnemu brodvocu. V komisijo izvedencev, ki so imeli ocenjevati poskuse, so bili pozvani prvovrstni strokovnjaki.

Širof Francije je naravno zavidalo veliko navdušenje, ko se je razvedelo, da držijo Francozi trenutno tri največje rekorde v zraku: rekord v ravni črti, vztrajnostni rekord in rekord v sklenjenem krogu.

Mnogi poskusi s stroji tvornic Bernard in De Voisine so propadli. Slednjik je prišel na vrsto in se je obnesel Bleriotov tip. Pilot Bossoutrot je že dvakrat poprej skušal doseči rekord, ki se mu je udal šele sedaj.

Praga ne daje brezposelne podpore

Praska mestna občina je sprejela predlog predsednika osrednjega socialnega urada dr. Zenka, naj se brezposelnim ne podeljuje več podpore, ampak naj se jim preskrbi delo. Na ta način se zmanjšajo številno brezposelnih, ki sicer postopajo in vlečejo denar. Brezposelne zaposluje v prvi vrsti pri čiščenju kanalov in pri pomladanskih delih v javnih vrtovih.

Organiziranje nogavičarskih delavcev

Paterson, N. J. — Grožnje s štrajkom so prisilile tri nogavičarske kompanije v državi New Jersey — Universal v Patersonu, Mutual v Weekhawnu in Bonton v Bontonu — da so podpisale pogodbo z Ameriško federacijo nogavičarskih delavcev. Tako poroča Carl Holderman, podpredsednik federacije.

Radio pisalni stroj

Važen izum inženirja Watsona V New Yorku so preskusili novo pisalni stroj, ki lahko reproducira pisavo poljubno veliko daljavo. Inženjer Watson namreč izumil pisalni stroj, ki ne piše neposredno na papir, kakor navadni stroji; marve prenaša posamezne znake s pomočjo radio loy na posamezne sprejemne postaje, kjer šele črke na običajni način odtisnejo na papirju.

Pisalni stroj, ki se po svojem izumu imenuje watsongraf, je v bistvu in po vanosti skoro popolnoma podoben navadnemu pisnemu stroju, samo da ima poleg pisalnega hanizma še dodatno električno napravo, v kateri se posamezne črke pretvorijo v odgovarjajoče električne impulze, ki se potem na kratki lovih izžare z oddajne postaje. Poleg tega opremljen stroj še z dodatno pripravo za hroniziranje, ki obenam omogoča tudi nekako šifrirano pisanje. Sprejemajo namreč vsi tisti stroji, ki so uglaseni na neki dogovorjeni ritem. Prejemna postaja, ki tega ritma ne zna, ne more sprejemati pisave, čeprav je strogo istočasno s pisalnim strojem, na katerem se ta čas ravno oddaja. Kakor se vidi, vse mehanizem kompliciran, vendar je strozmerosoma preprost in tehta z vsami dodatni aparati vred samo 8 kg. Piše pa lahko s haničnim tipkalom baje do 1200 znakov minuto. Poskusi, ki so jih naredili z watsongrafom, so dobro uspeli.

Vesti, ki so jih pisali na oddajnem pisnem stroju v New Yorku, so se kmakrat jasnorazločno odtisnile v Chicagu, Detroitu in Stonu. Istočasno pa je na istem valu, ki služil za prenašanje, pisal še neki drugi atoda ker je tekel v drugem ritmu, ni prav motil prve zveze.

Novi izum utegne imeti še veliko bnost zlasti za novinarstvo. Sedanji način ročanja po telefonu bi odpadel in bi listi sprejemali neposredno natipkana poročila, mer bi se prihranilo mnogo dragocenoega časa.

Rast sodobnega človeka

Povojni otroci so večji od predvojni

Rast spada med tiste velike skrivnosti naravi, ki jih je znanost doslej je nepopolnobilila. V vsaki posamezni stanici telesa živivse življenje nekaka zmožnost do rasti, ki preneha niti tedaj, ko je človek "odrasel". V splošnem je rast odvisna od vnanjih lličnin, kakršne so zemljepladne, klimatske, dovinske, socialne in pred vsem prehranski prilike. Ljudje, ki živijo dolgo časa v isti hišah, si sčasoma postanejo po postavi in čaju zelo podobni, tudi če pripadajo različen plemenom, za kar so nam najbolj nazorenmer Američani. Razlike v tempu rasti postea posebno podnebje. Tako rastejo otroci v letnih mesecih hitreje. Vpliv zgodovinskih mer se kaže najbolj nazorno morda v tem, so današnji, povojni otroci povprečno za 2 ilko centimetrov večji, nego so bili otroci vojno. To so statistično dokazali v raznih želah.

Vobče je znano, da so današnji ljudje v nego prej, na kar so vplivale v prvi vrsti menjene življenjske prilike in zadnjem potletju. Vpliv socialnih razmer se kaže najbolj dejstvu, da so otroci na deželih povprečno mši nego mestni otroci, otroci "višjih" družin plasti tudi višji nego otroci "nižjih" stanov. Nekem smislu je tedaj industrializacija poševateljica rasti, ker privablja vedno več v dežele v mesta. Stvar si lahko razlagamo tako, da so mestni otroci izpostavljeni podernem prometu in vtiših višje civilizacije jim dražljajem živčnega sistema in ti dražvečje izobličje močganov povzroča tudi drugem tkivu organizma hitrejšo rast.

Nova ledna doba?

Geolog prof. Walter Gothan napoveduje Evropovratak ledne dobe

Nenavadna ostru zima, ki so jo imeli Evropi pred dvema letoma, je dala nekak okusiti, kakšna bi utegnla biti ledna doba, je pred tisočletji vladala v severnih evropskopokrajinah.

Geolog prof. Walter Gothan trdi da se ledna doba po vsej verjetnosti spet porovakakor kažejo opazovanja rastlinstva in prevaanje fosilnih rastlinskih ostanokov. Kakor no, je bila ledna doba prekinjena z raznimilejšo klimo, kar se čisto jasno pozna na linskih ostankih v posameznih sedmih steh. Dokazano je, da je v razobojnih zavladala milejša temperatura in se je ledlu umaknila, tudi vegetacija prodila proti severu. Najprvo se je zarastlo v prolinah grmičevje in pritlikavo drevje, kakšnajdemo tudi sedaj po tundrah severne Sibiri in Sibirije. Potem je sledilo ogledato in breze, nazadnje pa so lahko uspevale bukve, ki so se vedno pojavile nekako v medledne dobe. Ko pa je začel led iznovodirati proti jugu, so vedno najprej odumirali kovi gozdovi, potem pa so se polagoma ntili tudi amrekovi in brezovi gozdovi, puščajoč prostor tundram, ki jih je spet pokrli večni led.

Po mnenju prof. Gothana je bilo pred kaj stoletji v Evropi mnogo več bukve, dov kakor dan današnji, ko so jih v velikih šah izpodrinili iglavci in breze. Iz tega bi šklepali, da bo čez kakih 20 ali 30,000 let Evropi znova zavladala ledna doba.

